

GIDA SEKTÖR RAPORU

1.DÜNYA TARIM SEKTÖRÜ	2
2.TÜRKİYE’DE GIDA SEKTÖRÜ	6
2.1.Gıda Sektörü Genel Durum	6
2.2. Bazı Gıda Sektörü Grupları	7
2.2.1.Alkollü ve Alkolsüz İçecekler	7
2.2.1.1.Dünya Ticareti	7
2.2.1.2.Türkiye Dış Ticareti	9
2.2.2.Meyve Suları	13
2.2.2.1.Dünya Ticareti	13
2.2.2.2.TÜRKİYE'DE ÜRETİM	15
2.2.2.3.TÜRKİYE'NİN DIŞ TİCARETİ	15
2.2.3.Şekerli ve Çikolatalı Mamuller	19
2.2.3.1.Türkiye’de Üretim	19
2.2.3.2. TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARETİ.....	20
2.2.3.3. Dünya Ticareti	23
2.2.4.Zeytinyağı.....	27
2.2.4.1.Türkiye Üretimi ve İhracatı	27
2.2.4.2.DÜNYA TİCARETİ	28
2.2.5 Bisküvi.....	30
2.2.5.1. Türkiye Üretimi	30
2.2.5.2.Türkiye’nin Dış Ticareti	31
2.2.5.3.Dünya Ticareti	32
2.2.6.Fındık ve Fındık Mamulleri.....	34
2.2.6.1.Dünya Fındık Üretimi.....	34
2.2.6.2.TÜRKİYE ÜRETİMİ	35
3.SWOT ANALİZİ	38

GIDA SEKTÖRÜ

1.DÜNYA GIDA SEKTÖRÜ

Birleşmiş Milletler (UN)'in hazırlamış olduğu “World Population Prospects: 2012 Revision” raporuna göre 2012 yılında 7.2 milyar olan dünya nüfusunun, 2025 yılında 1 milyar daha artacağı, 2050'ye gelindiğinde ise 9.6 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 2013). Artan nüfusla birlikte çevre kirliliği, küresel ısınma ve doğal kaynakların azalması gibi tehditler de göz önünde bulundurulduğunda önümüzdeki yıllarda insanoğlunun gıda ve içecek ihtiyacının karşılamasının daha da zorlaşacağı, dolayısıyla gıda - içecek sektörünün stratejik öneminin ve büyüme oranlarının dünya genelinde daha da artacağı öngörülmektedir.

Gıda ürünleri ve içecek imalatı sanayi, sektörün ihtiyacı olan emek-yoğun işgücünden ve yüksek nüfusun gıda ihtiyacından dolayı son yıllarda büyük oranda gelişmekte olan ülkelere doğru kaymaktadır. Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü'nün (UNIDO) yayınladığı rapora göre gıda – içecek imalatı sektörü 2013 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre dünya genelinde %3 oranında büyüme kaydederken, bu oran gelişmekte olan ülkelerde %7,7'ye kadar çıkmaktadır. (UNIDO, 2013, s. 13) Ülkelerin dünya üretimindeki payları incelendiğinde de son yıllarda gelişmekte olan ülkelerin dünya üretimindeki paylarının yükseldiği görülmektedir. Örneğin; Çin 2005 yılında dünya gıda – içecek imalatının %7,1'ini karşılarken, 2011'e gelindiğinde bu oran çok büyük bir artışla %17,1'e yükselmiştir. Çin kadar yüksek oranlarda olmasa da Arjantin, Endonezya, Hindistan, Polonya, Vietnam, Romanya ve Suudi Arabistan gibi ülkeler de dünya üretimindeki paylarını son yıllarda önemli oranda artırmışlardır.

Gıda – İçecek Sektöründe Öne Çıkan Üretici Ülkelerin Dünya Genelindeki Üretim Payları, 2005-2011

	Tüm Dünya içinde				Gelişmekte Olan Ekonomiler İçinde			
	2005		2011		2005		2011	
	Ülke	Üretim Payları (%)	Ülke	Üretim Payları (%)	Ülke	Üretim Payları (%)	Ülke	Üretim Payları (%)
1	ABD	24.0%	ABD	20.9%	Meksika	19.6%	Meksika	17.2%
2	Japonya	11.3%	Çin	17.1%	Brezilya	12.1%	Brezilya	11.0%
3	Çin	7.1%	Japonya	8.9%	Arjantin	5.7%	Arjantin	7.6%
4	Almanya	4.8%	Almanya	4.2%	Endonezya	5.3%	Endonezya	6.5%
5	Meksika	4.5%	Meksika	4.0%	Türkiye	4.9%	Hindistan	5.1%
6	Birleşik Krallık	4.4%	Birleşik Krallık	3.5%	Hindistan	4.4%	Türkiye	4.6%
7	Fransa	3.9%	Fransa	3.3%	Polonya	4.1%	Polonya	4.4%
8	İtalya	3.0%	Brezilya	2.6%	Tayland	4.1%	Tayland	3.8%
9	Brezilya	2.8%	İtalya	2.5%	Güney Afrika Cum.	3.0%	Suudi Arabistan	2.9%
10	İspanya	2.6%	İspanya	2.2%	Suudi Arabistan	2.8%	Güney Afrika Cum.	2.8%
11	Kanada	2.2%	Rusya	1.9%	Kolombiya	2.6%	Vietnam	2.7%
12	Rusya	1.9%	Kanada	1.8%	Filipinler	2.4%	Kolombiya	2.6%
13	Avustralya	1.6%	Arjantin	1.8%	Yunanistan	2.1%	Romanya	2.1%
14	Güney Kore	1.4%	Endonezya	1.5%	Venezuela	1.9%	Filipinler	1.9%
15	Arjantin	1.3%	Avustralya	1.2%	Şili	1.8%	Yunanistan	1.9%
...								
...	Türkiye	1,12%	Türkiye	%1,02				

Kaynak: UNIDO

Türkiye ise 2005 – 2011 yılları arasında sektördeki üretim miktarını artırmasına rağmen, dünya genelinde sahip olduğu üretim payında bir düşüş yaşamıştır. 2005’te dünya üretiminin %1,12’sini karşılayan Türkiye, 2011’e gelindiğinde %1,02’ye gerilemiştir. Ancak, mevcut veriler Türkiye’nin özellikle gelişmekte olan ülkeler arasında halen önemli bir gıda tedarikçisi olduğunu göstermektedir.

Üretim payları ile beraber 2000’li yıllardan itibaren sektörden elde edilen katma değer gelişmiş ülkelere doğru kaydığı görülmektedir. Dünya genelinde sektörden elde edilen katma değerde AB’nin payı 2000 yılında %26’ken, 2011’de bu oran %20,9’a düşmüştür. Keza aynı yıllar arasında ABD’nin payı da %24’ten, %20,9’a gerilemiştir.

Sektörün dış ticaretinde ise yine aynı şekilde AB-27, ABD, Kanada gibi gelişmiş ülkelerin hem ihracat hem de ithalatta dünya genelindeki paylarının azaldığı görülmektedir. Bu durum, sektörün dış ticaretinde gelişmekte olan ülkelerin daha fazla rol almaya başladığını teyit etmektedir. Çin, yüksek nüfusundan dolayı üretimdeki gelişimini daha fazla iç tüketimde kullanmakta, gelişme trendini aynı oranda dış ticarete yansıtamamaktadır.

Sektörde yapılan ihracatta Tayland, Malezya, Endonezya, Hindistan gibi Asya ülkeleri ile Brezilya, Arjantin gibi Güney Amerika ülkelerinde önemli bir ilerleme yaşanırken, Avustralya, Kanada, Şili ve Meksika gibi ülkelerin dünya genelindeki ihracat payları azalmaktadır. Türkiye ise son 10 yılda dünya ihracatından aldığı payı artırarak ilk 15 ihracatçı ülke arasına girmiştir.

Gıda – İçecek Sektöründe Önemli Üretici Ülkelerin İhracat Rakamları

	Ülkeler	2012 İhracat Değeri (Milyar \$)	Dünya Payı	
			2002	2012
1	AB-27	98,7	20,5	16,1
2	ABD	73,7	14,4	12
3	Çin	46,4	5,8	7,6
4	Brezilya	45,8	5,4	7,5
5	Tayland	29,9	4,7	4,9
6	Endonezya	28,1	2,3	4,6
7	Hindistan	27,9	2,2	4,5
8	Arjantin	26,8	3,7	4,4
9	Malezya	25,6	2,9	4,2
10	Kanada	24,1	5,8	3,9
11	Yeni Zelanda	18,8	3,1	3,1
12	Avustralya	17	4,3	2,8
13	Meksika	12	2,2	2
14	Türkiye	9,6	1	1,6
15	Şili	9,6	1,7	1,6

Kaynak: FOOD DRINK EUROPE

Sektörde yapılan ithalatta ise Çin ile birlikte Rusya, Hindistan, Malezya, Avustralya, Endonezya, Singapur ve Tayland son yıllarda dünya genelindeki paylarını artırmışlardır. Bunun yanında ABD, AB-27, Japonya ve Kanada gibi gelişmiş ülkelerin dünya genelindeki ithalat paylarında önemli bir düşüş gözlemlenmekte, yine Güney Kore, Hong Kong, Meksika gibi gelişmekte olan bazı ülkelerin de payları giderek azalmaktadır.

Gıda - İçecek Sektöründe Önemli Üretici Ülkelerin İthalat Rakamları

	Ülkeler	2012 İhracat Değeri (Milyar \$)	Dünya Payı	
			2002	2012
1	ABD	89,7	20	14,6
2	AB-27	85,9	18,1	14
3	Japan	53,6	15,5	8,7
4	Çin	41,4	3,3	6,8
5	Rusya	25,7	3,7	4,2
6	Kanada	25,5	4,6	4,2
7	Güney Kore	16,6	3,3	2,7
8	Hong Kong	15,6	3	2,5
9	Meksika	15,1	3,3	2,5
10	Hindistan	13,2	1	2,2
11	Malezya	11,7	1,2	1,9
12	Avustralya	11,4	1,5	1,9
13	Endonezya	9,6	0,9	1,6
14	Singapur	9,5	1,4	1,5
15	Tayland	9,1	1,3	1,5

Dünyadaki tarım – gıda dış ticareti ürün bazlı incelendiğinde bazı ürün ve ürün gruplarının önemli oranda öne çıktıkları görülmektedir. Soya, mısır, palmiye yağı, buğday, seker gibi gıda-içecek sanayinin hemen hemen bütün alt kuruluşlarında kullanılan temel ürünler ile et ve süt ürünleri, alkollü içecekler, kahve ve tekstil sanayinin temeli olan pamuk lifi gibi ürünler en çok dış ticareti yapılan ürünlerdir. Bu ürünlerin birçoğu arasında birbiriyle önemli bağlantılar bulunmaktadır. Örneğin, soya ve mısır bugün dünyayı besleyen en önemli ürünlerin başında gelmektedirler. Soya ve mısırdan sanayide ve nihai tüketim de kullanılmak üzere bitkisel yağ, nişasta gibi ürünler üretilirken, küspeleri yem sanayinin temelini oluşturmaktadır. Yem sanayi ise hayvancılığın en önemli girdisi olması sebebiyle et, tavuk ve süt ürünleri sektörlerini yakından ilgilendirmektedir. Özetle, dünya genelindeki tarım – gıda dış ticaretinde asıl katma değer, hazır gıda ürünleri ile bir çok sektöre girdi olabilecek stratejik tarım ürünlerinden sağlanmaktadır.

Dünya Geneline Tarım – Gıda Alanında En Çok İhraç Edilen Ürünler

Ürün	2011 İhracat Değeri (Milyar \$)	Sırasıyla En Çok İhracat Yapan 3 Ülke ve Dünya İhracatındaki Payları
1 Buğday	46,8	ABD (23,7%) – Fransa (14,3) – Kanada (12,2%)
2 Hazır Gıda Ürünleri	46,7	Almanya (8,6%) – Hollanda (7,5%) – Çin (5,5%)
3 Soya	45	ABD (39%) – Brezilya (36,2%) – Arjantin (12,1%)
4 Palmiye Yağı	40,5	Malezya (43%) – Endonezya (42,5%) – Hollanda (4,2%)
5 Doğal Kurutulmuş Kauçuk	33,8	Endonezya (34,6%) – Tayland (31,3%) – Malezya (12,2%)
6 Mısır	33,7	ABD (41,4%) – Arjantin (13,4%) – Brezilya (8%)
7 Şarap	32,1	Fransa (30,9%) – İtalya (18,9%) – İspanya (9,4%)
8 Hafif Alkollü İçkiler	27,3	Birleşik Krallık (30,4%) – Fransa (16,3%) – Singapur (6,2%)
9 Yeşil Kahve	27,1	Brezilya (29,4%) – Vietnam (10,1%) – Kolombiya (9,6%)
10 Kemiksiz Sığır Eti	26,7	Avustralya (15,6%) – Brezilya (15,5%) – ABD (14,8%)
11 İnek Sütünden Peynir	26,4	Almanya (17,7%) – Hollanda (14,1%) – Fransa (12,8%)
12 Soya Küspesi	25,3	Arjantin (39%) – Brezilya (22,4%) – ABD (10,6%)
13 Çikolata Ürünleri	22,9	Almanya (16,6%) – Belçika (11,3%) – Fransa (6,8%)
14 Pastane Ürünleri	22,7	Almanya (14,5%) – Belçika (7,8%) – İtalya (7,2%)
15 Tavuk Eti	22	Brezilya (32%) – ABD (17,9%) – Hollanda (10%)
16 Pamuk Lifi	20,8	ABD (40,4%) – Hindistan (16,2%) – Avustralya (11,8%)
17 Ham Şeker	18,4	Brezilya (62,4%) – Tayland (11,3%) – Guatemala (3,5%)
18 Rafine Şeker	17,3	Brezilya (19,5%) – Fransa (9,6%) – Tayland (8,8%)

Dünya Geneline Tarım – Gıda Alanında En Çok İthal Edilen Ürünler

Ürün	2011 İthalat Değeri (Milyar \$)	Sırasıyla En Çok İthalat Yapan 3 Ülke ve Dünya İthalatındaki payları
1 Soya	51,4	Çin (57,8%) – Japonya (3,5%) – Meksika (3,4%)
2 Buğday	51,1	Mısır (6,2%) – Cezayir (5,5%) – Japonya (5,2%)
3 Hazır Gıda Ürünleri	49,8	Birleşik Krallık (6,2%) – Almanya (4,9%) – Fransa (4,3%)
4 Palmiye Yağı	42	Hindistan (16,1%) – Çin (15,7%) – Pakistan (5,6%)
5 Mısır	36,3	Japonya (14,7%) – Meksika (8,2%) – Güney Kore (6,1%)
6 Doğal Kurutulmuş Kauçuk	33,7	Çin (25,3%) – ABD (14,3%) – Japonya (11,2%)
7 Şarap	33	ABD (15,2%) – Birleşik Krallık (14,4%) – Almanya (9,8%)
8 Yeşil Kahve	28,3	ABD (25%) – Almanya (17,3%) – Japonya (6,9%)
9 Hafif Alkollü İçkiler	27,9	ABD (22,9%) – Almanya (6,1%) – Fransa (5,4%)
10 Soya Küspesi	27,4	Hollanda (8,4%) – Almanya (5,3%) – Fransa (5,2%)
11 Kemiksiz Sığır Eti	26,2	ABD (10,2%) – Japonya (10%) – Rusya (6,5%)
12 İnek Sütünden Peynir	24,6	Almanya (16,2%) – İtalya (8,7%) – Birleşik Krallık (6,9%)
13 Pamuk Lifi	23,1	Çin (40,8%) – Türkiye (7,9%) – Endonezya (7,7%)
14 Ham Şeker	22,6	ABD (7,5%) – Rusya (7,5%) – Çin (7,4%)
15 Pastane Ürünleri	22,5	ABD (11,2%) – Fransa (8,1%) – Almanya (7,9%)
16 Çikolata Ürünleri	22,4	ABD (8,9%) – Almanya (8,6%) – Fransa (8,6%)
17 Tavuk Eti	21,7	Çin (8,2%) – Suudi Arabistan (7,9%) – Japonya (7,5%)
18 Rafine Şeker	16,6	ABD (7,1%) – İtalya (6,5%) – BAE (4,8%)

Kaynak: FOASTAT

2.TÜRKİYE’DE GIDA SEKTÖRÜ

2.1.Gıda Sektörü Genel Durum

Türkiye imalat sanayinin mevcut durumu incelendiğinde gıda ürünleri ve içecek imalatı sektörünün birçok değişkende öne çıkan bir sanayi kolu olduğu görülmektedir. Et ve balık ürünlerinden bitkisel ve hayvansal yağlara, islenmiş meyve ve sebzelerden alkollü içecekler kadar geniş bir yelpazeyi kapsayan bu sektör, firma sayısı, istihdam, dış ticaret, katma değer, ciro gibi farklı alanlarda imalat sanayi içinde önemli bir yer tutmaktadır. Ancak, mevcuttaki düşük teknoloji yapıları göz önünde bulundurulduğunda Ar-Ge, kapasite kullanım oranı gibi çeşitli değişkenlerde ise diğer imalat sanayi sektörlerine göre geride kalmaktadır. Gıda – içecek sektörü mevcuttaki düşük teknoloji yapıları, buna bağlı olarak otomasyon ve makineleşmenin az olması ve sektördeki firma ölçeklerinin küçüklüğü gibi nedenlerden dolayı emek yoğun bir özellik içermektedir. Sektör, firma sayısında imalat sanayi içinde ilk sırada yer alırken, istihdamda ise tekstil ürünleri imalatı (13,7%) ve giyim eşyaları imalatından (%12,7) sonra 3’üncü sırada bulunmaktadır.

2.2. Bazı Gıda Sektörü Grupları

2.2.1. Alkollü ve Alkolsüz İçecekler

Alkollü ve Alkolsüz İçeceklerin Gümrük Tarife Pozisyonları

Ürün Adı	GTP
Alkolsüz İçecekler	
Mineral ve Gazlı Sular	2201
Meşrubat	2202
Alkollü İçecekler	
FERMENTE ALKOLLÜ İÇKİLER	
- Biralara	2203
- Şaraplar	2204
- Aromatize Şaraplar	2205
- Diğer Fermente Alkollü İçkiler	2206
DİSTİLE ALKOLLÜ İÇKİLER	2208

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

Alkollü ve alkolsüz içecekler sektörü çok geniş bir ürün yelpazesine sahip bulunmakla birlikte, tüm ürünler İstatistik Pozisyonlarına Bölünmüş Türk Gümrük Tarife Cetveli'nde "Meşrubat, Alkollü İçkiler ve Sirke" başlığı altında 22'nci fasılda yer almaktadır.

2.2.1.1. Dünya Ticareti

2015 yılında değer bazında %5,9 oranında azalarak 17,6 milyar dolar düzeyinde gerçekleşen dünya meşrubat ihracatını gerçekleştiren başlıca ihracatçı ülkeler; İsviçre (1,9 milyar dolar), Avusturya (1,8 milyar dolar), Almanya (1,5 milyar dolar), Hollanda (1,4 milyar dolar) ve

ABD'dir (1,4 milyar dolar). Bu kategoride başlıca ithalatçı ülkeler ise 2,9 milyar dolar ile ABD ve 1,1 milyar dolar ile İngiltere'dir. Almanya, Kanada, Fransa ve Belçika ise bu ülkeleri izlemektedir.

2015 yılında yaklaşık 3,5 milyar dolar değerinde gerçekleşen dünya içme suyu ihracatında %24,8 pay ile ilk sırada Fransa yer almakta, bu ülkeyi Çin (%17,8), İtalya (%15,9) ve Belçika (%7,5) izlemektedir. En önemli ithalatçı ülke ise 3,6 milyar dolarlık içme suyu ithalatının %15,9'unu gerçekleştiren Hong Kong'dur. Bu ülkeyi 552 milyon dolar ithalat ile ABD ve 299 milyon dolar ithalat değeri ile Belçika izlemektedir

Dünya alkollü içecekler dış ticaretinde ilk sırada şarap yer almakta; bu ürünü viski, likör ve votka gibi ürünlerin oluşturduğu distile alkollü içkiler grubu ve biralar izlemektedir. 2015 yılında 31,8 milyar dolar seviyesindeki dünya şarap ihracatının değer olarak yaklaşık %29'unu 9,2 milyar dolar ile Fransa gerçekleştirmiştir. Bu ülkeyi 6 milyar dolar ile dünya şarap ihracatının %18,8'ini gerçekleştiren İtalya ve 3 milyar dolar ile %9,3'ünü gerçekleştiren İspanya izlemektedir. Aynı yıl en fazla şarap ithalatı gerçekleştiren ülkeler ise 5,6 milyar dolar ile ABD (%17), 4,5 milyar dolar ile İngiltere (%13,7) ve 2,8 milyar dolar ile Almanya (%8,3) olmuştur. Çin, Kanada, Japonya, Hong Kong ve Hollanda ise dünya ithalatında öne çıkan diğer başlıca ülkelerdir.

Başlıca Ürünler İtibariyle Dünya Alkollü ve Alkolsüz İçecekler İhracatı (milyon \$)

GTP	Ürün Adı	2012	2013	2014	2015	2015 Pay (%)
2202	Meşrubat	16.180	17.855	18.697	17.600	18,3
2201	Mineral ve Gazlı Sular	3.054	3.395	3.654	3.459	3,6
	Alkolsüz İçecekler	19.234	21.250	22.351	21.059	22,0
2204	Şaraplar	33.233	34.939	34.791	31.843	33,2
2208	Distile Alkollü İçkiler	29.901	31.591	31.309	28.323	29,5
2203	Biralar	12.849	13.565	13.632	12.850	13,4
2206	Diğer Fermente Alkollü İçkiler	1.395	1.479	1.517	1.409	1,5
2205	Aromatize Şaraplar	499	570	560	448	0,5
	Alkollü İçecekler	77.876	82.143	81.809	74.872	78,0
Toplam	Alkollü ve Alkolsüz İçecekler	97.110	103.393	104.160	95.930	100

Kaynak: International Trade Centre (Trade Map)

Distile alkollü içkiler dış ticaretinin büyük kısmı gelişmiş ülkelerce gerçekleştirilmektedir. 2015 yılında 11,1 milyar dolarlık dünya viski ihracatının %54'ünü tek başına gerçekleştiren İngiltere, 6 milyar dolarlık ihracat ile en önemli ihracatçıdır. ABD, Singapur ve İrlanda ise viski ihracatında öne çıkan diğer başlıca ülkelerdir. 2015 yılında en fazla viski ithal eden ülkeler 2 milyar dolar ithalat ile ABD ve 854 milyon dolar ithalat ile Fransa'dır. Singapur, Almanya ve İspanya ise diğer önemli ithalatçılardır.

Distile alkollü içkiler içinde, yaklaşık 2,2 milyar dolar değerinde gerçekleşen 2015 yılı dünya votka ihracatında İsveç (%22,4), Fransa (%20,2), İngiltere (%7,7), Polonya (%6,7), Rusya Federasyonu (%5,5), Hollanda (%5,1) ve Almanya (%4,9) başlıca tedarikçilerdir. 3,2 milyar dolar değerindeki dünya votka ithalatında ise 1,6 milyar dolar ithalat ile ABD ilk sırada yer alırken; İngiltere, Fransa, Almanya ve Kanada onu izlemiştir.

Başlıca Ülkeler İtibariyle Dünya Alkollü ve Alkolsüz İçecekler İthalatı (milyon \$)

Ülke Adı	2011	2012	2013	2014	2015	2015 Pay (%)
Alkolsüz İçecekler						
ABD	2.208	2.617	2.808	3.029	3.421	16,2
İngiltere	1.578	1.109	1.243	1.431	1.324	6,3
Belçika	946	963	991	1.154	1.039	5,1
Almanya	1.192	1.080	1.163	1.160	1.065	4,9
Kanada	747	809	871	933	941	4,5
Alkollü İçecekler						
ABD	15.404	16.046	16.664	17.358	18.036	23,3
İngiltere	7.467	6.849	6.964	7.158	6.511	8,4
Almanya	5.734	5.582	6.104	5.998	4.868	6,3
Çin	2.462	2.964	2.866	2.675	3.498	4,5
Kanada	3.250	3.390	3.488	3.399	3.170	4,1

Kaynak: International Trade Centre (Trade Map)

2.2.1.2. Türkiye Dış Ticareti

Üretim

Türkiye, içme suyu ve maden suları açısından zengin kaynaklara sahip bir ülkedir. Ticari olarak içme suyu sektörü, ambalajı geri dönüşümlü ve geri dönüşümsüz sular ile maden sularını kapsamaktadır. Alp-Himalaya organik kuşağında bulunması hasebiyle Türkiye, maden suları açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Türkiye'deki maden sularının mineral konsantrasyonları oldukça yüksektir.

Yabancı ortaklı firmaların da faaliyette bulunduğu gazlı meşrubat sektöründe modern teknolojiler kullanılarak üretim gerçekleştirilmektedir. En fazla üretimi yapılan gazlı içecekler; kolalı, meyveli ve aromalı içeceklerdir.

Türkiye bira üretiminin tamamına yakını yurt içi tüketim amaçlı gerçekleştirilmekte ve kişi başına tüketime bağlı olarak üretimin de arttığı görülmektedir. Turizm sektöründeki gelişmeler

de diğ er içeceklerde olduğu gibi bira üretimini etkilemektedir. Şarap  retimi daha çok Marmara-Trakya, Ege ve üç Anadolu Bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Sektörde klasik üretim tesisleri ile birlikte, modern üretim tesisleri de faaliyet göstermektedir.

 hracat

Alkolsüz içecekler ihracatı içinde meşrubat sanayi ürünleri ihracatı önemli bir yer tutmaktadır. 2009 yılından itibaren düzenli bir artış seyri izleyen meşrubat ihracatı vesilesiyle 2015 yılında 145,5 milyon dolar döviz girdisi elde edilmiştir. Yaklaşık %18 pay ile en fazla ihracat yapılan ülke olan Irak'a 26,1 milyon dolar ihracat gerçekleŐtirilmiŐ; bu ülkeyi 17,2 milyon dolar (%11,8 pay) ile Suriye ve 12,9 milyon dolar (%8,9 pay) ile KKTC izlemiştir.

2015 yılında %13,7 artışla 62,2 milyon dolar seviyesinde gerçekleşen memba suyu ve soda ihracatının %20,6'sı Birleşik Arap Emirlikleri'ne, %20,4'  İngiltere'ye ve %17'si Almanya'ya gerçekleştirilmiştir.  srail, KKTC, Suudi Arabistan ve Suriye ise bu ülkeleri takip etmiŐtir.

Başlıca Ürünler İtibarıyla Türkiye'nin Alkollü ve Alkolsüz İçecek İhracatı

GTP	Ürün Adı	2013		2014		2015	
		1000 L	\$1000	1000 L	\$1000	1000 L	\$1000
2202	Meşrubat	176.031	127.075	217.702	153.304	239.325	145.507
2201	Mineral ve Gazlı Sular	250.818	44.656	297.822	54.673	361.137	62.183
	Alkolsüz İçecekler	426.849	171.731	515.524	207.977	600.462	207.689
2203	Biralar	101.333	69.363	86.538	59.296	72.723	46.962
2208	Distile Alkollü İçkiler	4.996	33.583	3.812	39.282	2.539	45.301
2204	Şaraplar	3.018	11.663	3.091	11.161	3.037	10.543
2206	Diğer Fermente Alkollü İçkiler	109	600	124	600	90	455
2205	Aromatize Şaraplar	0,4	4	9	28	6	31
	Alkollü İçecekler	109.456	115.213	93.575	110.366	78.395	103.292
Toplam	Alkollü ve Alkolsüz İçecekler	536.305	286.944	609.099	318.343	678.857	310.981

Kaynak: TÜİK

Alkollü içecekler içerisinde ülkemizin en önemli ihrac kalemini bira oluşturmakta, 2015 yılında bira ihracatı karşılığı yaklaşık 47 milyon dolarlık döviz girdisi elde edilmiştir. Birleşmiş Milletler ambargosu nedeniyle 2002 yılı ve öncesinde bira ihracatı yapılamayan Irak, sonraki yıllarda en önemli ihrac pazarımız olmuştur. Nitekim 2015 yılında bira ihracatımızın %32,6'sı bu ülkeye yönelmiştir. Irak'ı yaklaşık 5,9 milyon dolar ihracat ile KKTC, 3,5 milyon dolar ihracat ile Azerbaycan izlemiştir. Lübnan, Birleşik Arap Emirlikleri, Kanada ve İngiltere ise 2015 yılında en fazla bira ihracatı gerçekleştirilen diğer ülkeler olmuştur.

Distile alkollü içecekler içinde yer alan ve biradan sonra en fazla ihracat gerçekleştirilen ürün olan rakı, yurt dışında ağırlıklı olarak Türk ve komşu ülke vatandaşlarının yoğun yaşadığı ülkelerde tüketilmektedir. 2015 yılında 43,7 milyon dolar seviyesinde gerçekleşen rakı ihracatında KKTC (15,9 milyon dolar), Almanya (14,9 milyon dolar), Gürcistan (2,4 milyon dolar), Irak (2,1 milyon dolar), Avusturya (1,4 milyon dolar), Bulgaristan (1,4 milyon dolar) ve İngiltere (1,2 milyon dolar) en önemli ihrac pazarlarımızdır.

Şarap ihracatı ise, 2015 yılında bir önceki yıla kıyasla değer bazında %6 oranında azalarak 10,5 milyon dolara gerilemiştir. Aynı yıl 1,9 milyon dolar ihracat gerçekleştirilen KKTC toplam şarap ihracatından aldığı %17,8 pay ile en fazla şarap ihracatı gerçekleştirilen ülke olmuştur. Bu ülkeyi 1,5 milyon dolar ile Belçika (%13,8 pay) ve 1,2 milyon dolar ihracat ile İngiltere (%11,3 pay) izlemiştir.

Ülke Adı	2011	2012	2013	2014	2015	2015 Pay (%)
Alkolsüz İçecekler						
Irak	11.190	17.317	25.332	29.194	27.742	13,4
Almanya	15.812	16.407	18.535	21.897	20.048	9,7
Suriye	70	473	10.145	19.192	19.236	9,3
B.A.E.	3.930	4.758	7.757	11.849	17.377	8,4
İsrail	2.753	4.734	9.639	14.845	16.234	7,8
Alkollü İçecekler						
K.K.T.C.	17.683	19.455	21.955	24.943	25.295	24,5
Irak	27.633	35.322	31.839	25.129	17.391	16,8
Almanya	10.472	9.933	12.094	14.221	16.451	15,9
Azerbaycan	6.031	7.043	7.211	5.420	4.306	4,2
İngiltere	2.798	2.761	3.704	3.091	4.144	4,0

Kaynak: TUIK

İthalat

2015 yılında %4 artışla 71,1 milyon dolar düzeyinde gerçekleşen meşrubat ithalatının %55,7'si Avusturya'dan (39,6 milyon dolar) gerçekleşirken; bu ülkeyi İsviçre (%13,8), Hollanda (%12,7), Almanya (%2,8), ABD (%2,5) ve Belçika (%1,8) izlemiştir.

Son yıllarda ağırlıklı olarak ülkemizdeki yabancı turistlerin tüketimine yönelik içme suyu ve maden suyu ithalatının da gerçekleştirildiği görülmektedir. 2015 yılı ithalatı önceki yıla kıyasla %21 artarak yaklaşık 3 milyon dolar değerinde gerçekleşen memba suyu ve soda ithalatının %39,5'ini İtalya'dan, %25,8'ini Fransa'dan ve %14,6'sını Gürcistan'dan yapılan ithalat oluşturmuştur.

GTP	Ürün Adı	2013		2014		2015	
		1000 L	\$1000	1000 L	\$1000	1000 L	\$1000
2202	Meşrubat	59.987	68.567	46.080	68.388	53.907	71.102
2201	Mineral ve Gazlı Sular	3.282	3.262	2.991	2.467	4.122	2.975
	Alkolsüz İçecekler	63.269	71.829	49.071	70.855	58.030	74.076
2208	Distile Alkollü İçkiler	10.328	108.358	13.279	132.298	5.729	125.055
2204	Şaraplar	1.934	9.646	2.724	15.528	2.203	11.386
2203	Biralar	3.280	5.090	4.912	7.225	6.870	9.018
2206	Diğer Fermente Alkollü İçkiler	577	1.277	909	1.757	905	1.699
2205	Aromatize Şaraplar	270	759	290	746	231	511
	Alkollü İçecekler	16.390	125.130	22.114	157.554	15.938	147.670
Toplam	Alkollü ve Alkolsüz İçecekler	79.659	196.959	71.185	228.409	73.968	221.746

Kaynak: TUIK

Türkiye'nin ithal ettiği distile alkollü içecekler içinde ilk sırada yer alan viski ithalatı 2015 yılında 82 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiş, en fazla ithalat 58,9 milyon dolar (%71,8 pay) ile İngiltere ve 22 milyon dolar (%26,8 pay) ile ABD'den yapılmıştır. Viskiden sonra en fazla ithal edilen distile alkollü içecek 18,3 milyon dolar ithalat ile votka olurken, İsveç (7,7 milyon dolar, %42 pay), İngiltere (4,9 milyon dolar, %26,6 pay) ve Polonya (1,1 milyon dolar, %6,2 pay) en fazla ithalat gerçekleştirilen ülkelerdir. 2015 yılı itibarıyla 11,4 milyon dolar

düzeyindeki şarap ithalatında ise Fransa (%54 pay), İtalya (%23,7) ve Şili (%11,9) başlıca tedarikçilerdir.

2.2.2.Meyve Suları

Meyve Suyunun Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonları

Ürün Adı	GTP
Portakal Suyu (Dondurulmuş)	2009.11
Diğer Portakal Suları	2009.12, 2009.19
Greyfurt Suyu	2009.21, 2009.29
Diğer Turunçgil Suları	2009.31, 2009.39
Ananas Suyu	2009.41, 2009.49
Domates Suyu	2009.50
Üzüm Suyu	2009.61, 2009.69
Elma Suyu	2009.71, 2009.79
Yaban Mersini Suyu	2009.81
Diğer Meyve Suları	2009.80, 2009.89
Karışık Meyve Suları	2009.90

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

2.2.2.1.Dünya Ticareti

Dünya İhracatı

Dünya meyve suyu ihracatında 2015 yılı itibariyle portakal suları (%36,3) en fazla paya sahip olan ürün grubudur. Diğer meyve/sebze suları (%16,4), elma suyu (%14,8) ve karışık meyve/sebze suları (%12,1) ise dünya ticaretinde öne çıkan diğer meyve suyu çeşitleridir.

Ürünler İtibariyle Dünya Meyve Suyu ve Konsantresi İhracatı (1000\$)

Ürünler	2013	2014	2015	2015 Pay (%)
Portakal Suyu	6.288.800	5.778.350	5.199.202	36,3
Diğer Meyve Suları	2.408.837	2.587.414	2.342.825	16,4
Elma Suyu	3.111.953	2.615.883	2.119.719	14,8
Karışık Meyve Suyu	1.829.672	1.903.904	1.724.954	12,1
Diğer Turunçgil Suları	720.065	834.443	923.183	6,5
Ananas Suyu	697.511	675.754	820.988	5,7
Üzüm Suyu	1.166.157	896.565	659.292	4,6
Greyfurt Suyu	336.794	279.508	266.712	1,9
Yaban Mersini Suyu	319.064	255.566	206.108	1,4
Domates Suyu	76.193	78.015	47.734	0,3
Dünya Toplamı	16.955.046	15.905.402	14.310.717	100

Kaynak: International Trade Centre (Trade Map)

Brezilya, Hollanda, ABD, Belçika, Almanya, Çin ve İspanya dünyadaki önemli meyve suyu ihracatçılarıdır. Bu ülkeler, değer olarak dünya meyve suyu ihracatının yarısından fazlasını gerçekleştirmektedir. Brezilya tek başına dünya ihracatı içinde %14,3'lük paya sahiptir. Brezilya'nın bu sektörde ihraç ettiği başlıca ürünler başta dondurulmuş portakal suyu olmak üzere diğer portakal suları, diğer meyve/sebze suları ve elma suyudur.

Ülkeler İtibariyle Dünya Meyve Suyu ve Konsantresi İhracatı (1000\$)

Ülkeler	2013	2014	2015	2015 Pay (%)
Brezilya	2.460.182	2.168.267	2.050.443	14,3
Hollanda	1.496.897	1.556.724	1.326.639	9,3
ABD	1.227.792	1.147.289	1.077.053	7,5
Belçika	1.155.664	1.052.708	945.940	6,6
Almanya	993.538	954.239	763.261	5,3
Çin	1.042.456	775.088	695.902	4,9
İspanya	887.247	814.434	658.236	4,6
Tayland	465.457	527.356	619.605	4,3
Polonya	783.951	653.553	532.440	3,7
İtalya	683.611	633.423	494.982	3,5
Dünya Toplamı	16.955.046	15.905.402	14.310.717	100

Kaynak: International Trade Centre (Trade Map)

Dünya İthalatı

Portakal suları, diğer meyve suları, elma suyu ve karışık meyve suları dünya meyve suyu ithalatında öne çıkan başlıca meyve suyu çeşitleridir. ABD, Hollanda, Almanya ve Belçika dünya ihracatında olduğu kadar dünya ithalatında da önemli bir yere sahiptir. Bu ülkelerin ithalatı daha çok konsantre meyve suları ağırlıklıdır. ABD ve Hollanda dünya ithalatında sırasıyla %12,7 ve %9,2'lik payları, Almanya ise %8,7'lik payı ile en büyük ithalatçı ülkelerdir.

Ülkeler İtibariyle Dünya Meyve Suyu ve Konsantresi İthalatı (1000\$)

Ülkeler	2013	2014	2015	2015 Pay (%)
ABD	1.937.234	1.988.844	1.901.669	12,7
Hollanda	1.555.527	1.584.182	1.383.961	9,2
Almanya	1.631.422	1.548.707	1.305.397	8,7
Belçika	1.233.724	1.433.385	1.155.104	7,7
Fransa	1.306.287	1.224.595	1.083.744	7,2
Birleşik Krallık	1.116.515	1.030.274	914.631	6,1
Kanada	721.081	697.022	666.984	4,5
Japonya	883.120	759.113	654.334	4,4
Suudi Arabistan	309.810	341.451	336.656	2,2
Avusturya	372.253	335.087	284.556	1,9
Dünya Toplamı	17.170.139	16.950.079	14.983.376	100

International Trade Centre (Trade Map)

2.2.2.2.TÜRKİYE'DE ÜRETİM

Ülkemizde meyve suyu üretimi 1960'lı yılların sonlarında başlamıştır. Yıllar içinde teknolojik gelişmeler yakından takip edilerek ürün çeşitlendirmesine gidilmiştir. İç pazarda özellikle şeftali, vişne, kayısı ve karışık meyve nektarları tüketilmekte iken, ihracatta ağırlıklı olarak elma suları önem kazanmıştır. Son yıllarda değişen eğilimler doğrultusunda iç pazarda elma, nar, domates ve üzüm suyuna ve özellikle %100 meyve suyuna olan talebin artması, bu ürünleri de iç pazarda kayda değer bir konuma getirmiştir.

Meyve Suyu Endüstrisi Derneği (MEYED) verilerine göre meyve suyuna işlenen meyve miktarı 2015 yılında 958 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Meyve suyuna işlenen meyveler arasında elma %47,8 pay (458 bin ton) ile ilk sırada gelmekte, söz konusu ürünü %10,9 pay (104 bin ton) ile şeftali, %10,4 pay (100 bin ton) ile nar, %9,3 pay (89 bin ton) ile portakal ve %6,3 pay (60 bin ton) ile vişne takip etmektedir. Havuç (siyah ve sarı), kayısı, üzüm, limon, ayva, domates ve çilek ise meyve suyuna işlenen diğer meyve sebzelerdir.

2.2.2.3.TÜRKİYE'NİN DIŞ TİCARETİ

İhracat

Ülkemiz sahip olduğu ekolojik yapı ve üretim alanı ile yaş meyve üretiminde dünyanın önde gelen ülkelerinden biri konumundadır. Bu durum, ülkemiz meyve suyu sektörü için de önemli

avantajlar sağlamaktadır. Türkiye'nin meyve suyu ihracatı 1970 yılında 6 ton gibi sembolik bir miktarla başlamış, 2015 yılı ihracatımız ise 132 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Meyve suyu ihracatımızda en önemli yeri teşkil eden ürün, elma suyudur. Toplam elma suyu ihracatımız 2015 yılında yaklaşık 83 milyon dolar olarak gerçekleşmiş ve toplam meyve suyu ihracatının %44,5'ini oluşturmuştur.

Türkiye'nin Ürünler İtibariyle Meyve Suyu İhracatı

GTP	Ürün Adı	2014		2015	
		Ton	\$1000	Ton	\$1000
2009.11	Dondurulmuş Portakal Suyu	706	678	5.304	5.708
2009.12	Portakal Suyu (Brix Değeri < 20)	2.490	1.925	2.383	1.697
2009.19	Portakal Suyu (Diğer Hallerde)	2.058	1.922	3.200	3.156
2009.21	Greyfurt Suyu (Brix Değeri < 20)	74	62	41	33
2009.29	Greyfurt Suyu (Diğerleri)	0	0	53	32
2009.31	Diğer Turunçgil Suları (Brix Değeri < 20)	2.026	1.437	1.848	1.132
2009.39	Diğer Turunçgil Suları (Brix Değeri > 20)	1.804	2.660	1.478	3.383
2009.41	Ananas Suyu (Brix Değeri < 20)	1.203	955	1.067	802
2009.49	Ananas Suyu (Diğerleri)	197	144	141	101
2009.50	Domates Suyu	1.654	997	1.434	801
2009.61	Üzüm Suyu (Brix Değeri < 30)	1.209	919	843	619
2009.69	Üzüm Suyu (Diğerleri)	390	471	578	625
2009.71	Elma Suyu (Brix Değeri < 20)	5.768	4.695	3.887	2.631
2009.79	Elma Suyu (Diğerleri)	63.352	92.065	63.838	80.277
2009.81	Yaban Mersini Suyu	607	522	772	1.091
2009.89	Diğer Meyvaların Suları	32.987	80.189	36.395	74.227
2009.90	Karışık Meyve ve Sebze Suları	8.771	10.064	9.017	9.967
Genel Toplam		125.297	199.702	132.279	186.283

Kaynak: TÜİK

Meyve suyu sektöründe ağırlıklı olarak Avrupa Birliği ülkelerine ihracat gerçekleştirildiği görülmektedir. 2015 yılı meyve suyu ihracatımızda 39,7 milyon dolar ihracat değeri ve %21,3 pay ile ilk sırada ABD yer almaktadır. Bu ülkeye ihracatımız aynı yıl %64,2 artmıştır. İkinci sırada ise %16,5 pay ve 30,8 milyon dolar ihracat değeri ile Hollanda yer almıştır. İtalya, Almanya, Avusturya, İngiltere, Irak, İspanya, Fransa ve Japonya meyve suyu ihracatımızın yöneldiği diğer başlıca ülkelerdir. Irak ve Kanada'ya gerçekleştirilen ihracatta değer bazında sırayla %248 ve %154 artış kaydedilmiştir.

Türkiye'nin Ülkeler İtibariyle Meyve Suyu İhracatı

Ülkeler	2014		2015		Yıllık Değişim %	
	Ton	\$1000	Ton	\$1000	Miktar	Değer
ABD	14.510	24.149	22.555	39.663	55,4	64,2
Hollanda	16.439	29.866	19.785	30.766	20,4	3,0
İtalya	6.469	15.687	7.106	12.279	9,8	-21,7
Almanya	11.473	17.848	8.292	11.418	-27,7	-36,0
Avusturya	4.318	5.532	5.728	7.276	32,6	31,5
İngiltere	9.644	14.604	5.627	7.096	-41,7	-51,4
Irak	3.025	1.974	8.965	6.865	196,3	247,8
İspanya	3.793	7.735	3.619	5.516	-4,6	-28,7
Fransa	3.192	6.683	2.284	4.553	-28,4	-31,9
Japonya	2.171	4.508	2.459	4.318	13,3	-4,2
Kanada	465	786	1.078	1.993	132,1	153,6
Güney Kore	874	2.367	1.043	1.913	19,3	-19,2
Polonya	1.018	1.560	1.372	1.865	34,8	19,6
Rusya Federasyonu	1.243	2.825	720	1.715	-42,1	-39,3
Yunanistan	694	1.406	807	1.454	16,3	3,4
Genel Toplam	125.297	199.702	132.279	186.283	5,6	-6,7

Kaynak: TÜİK

İthalat

Türkiye'nin meyve suyu ithalatı 2015 yılında ihracata paralel bir artış göstererek 23 milyon dolara ulaşmıştır. Söz konusu ithalat artışında temel belirleyici unsuru; portakal, narenciye, elma ve ananas suyu ithalatında yaşanan artışlar olmuştur. Dondurulmuş portakal suyu, elma suyu ve ananas suyu gibi ürünlerde ithalatımızın bir kısmını, farklı tüketici tercihlerine uygun ürünlerin üretilmesi amacıyla Dahilde İşleme Rejimi kapsamında gerçekleştirilen ithalat oluşturmaktadır.

Türkiye'nin Ürünler İtibariyle Meyve Suyu İthalatı

GTP	Ürün Adı	2014		2015	
		Ton	\$1000	Ton	\$1000
2009.11	Dondurulmuş Portakal Suyu	6.353	10.230	3.626	5.944
2009.12	Portakal Suyu (Brix Değeri < 20)	1.295	1.886	2.064	2.292
2009.19	Portakal Suyu (Diğer Hallerde)	25	80	156	470
2009.21	Greyfurt suyu (Brix Değeri < 20)	0,9	1,2	0	0
2009.29	Diğer Greyfurt Suları	74	207	88	207
2009.31	Diğer Turunçgil suyu (Brix Değeri < 20)	2	8	0,6	6
2009.39	Diğer Turunçgil Suyu (Brix Değeri > 20)	2.766	5.761	2.291	4.668
2009.41	Ananas Suyu (Brix Değeri < 20)	33	42	376	470
2009.49	Ananas Suyu (Diğerleri)	580	1.385	556	1.429
2009.61	Üzüm Suyu (Brix Değeri < 30)	0,6	3	0	0
2009.69	Üzüm Suyu (Diğerleri)	1.120	262	663	144
2009.71	Elma Suyu (Brix Değeri < 20)	23	49	341	345
2009.79	Elma Suyu (Diğerleri)	7.056	3.820	16.820	4.410
2009.81	Yaban Mersini Suyu	20	89	31	68
2009.89	Diğer Meyvaların Suları	4.638	1.449	3.908	1.339
2009.90	Karışık Meyve ve Sebze Suları	205	611	628	1.132
Genel Toplam		24.189	25.880	31.548	22.926

Kaynak: TÜİK

Türkiye'ye 2015 yılında toplam 32 ülkeden meyve suyu ithalatı gerçekleştirilmiştir. İsrail, Brezilya, Çin, KKTC, İspanya, İran ve ABD meyve suyu ithalatımızda önde gelen ülkelerdir. İspanya ve İran'dan gerçekleşen ithalatın 2015 yılında değer bazında sırayla %315 ve %89 gibi yüksek oranlarda artış kaydettiği görülmektedir .

İthalatta ilk sırada yer alan İsrail'den ağırlıklı olarak diğer turunçgil suları ve ananas suyu, ikinci sıradaki Brezilya'dan ise dondurulmuş portakal suyu ve diğer portakal suları ithal edilmiştir. İspanya'dan gerçekleştirilen ithalatta ise diğer portakal suları, ananas suyu, karışık meyve suları ve elma suyu ithalatındaki artışlar etkili olmuştur.

Türkiye'nin Ülkeler İtibariyle Meyve Suyu İthalatı

Ülkeler	2014		2015		Yıllık Değişim %	
	Ton	\$1000	Ton	\$1000	Miktar	Değer
İsrail	2.229	4.483	2.011	4.202	-9,8	-6,3
Brezilya	5.131	7.361	2.125	3.708	-58,6	-49,6
Çin	2.239	3.325	2.050	2.758	-8,5	-17,0
KKTC	1.120	2.748	1.631	2.470	45,6	-10,1
İspanya	291	536	2.006	2.226	588,8	315,2
İran	9.923	962	18.618	1.816	87,6	88,8
ABD	1.144	1.698	1.023	1.357	-10,6	-20,1
Almanya	120	675	172	781	44,3	15,8
Endonezya	336	468	336	720	0,0	53,8
Güney Afrika Cum.	208	289	413	470	98,7	62,8
Hollanda	383	1.053	170	431	-55,6	-59,0
Tayland	190	338	133	309	-29,9	-8,4
Danimarka	68	591	37	286	-45,0	-51,5
İrlanda	215	253	204	244	-4,8	-3,5
Irak	73	111	162	165	121,9	48,8
Genel Toplam	24.189	25.880	31.548	22.926	30,4	-11,4

Kaynak: TÜİK

2.2.3.Şekerli ve Çikolatalı Mamuller

2.2.3.1.Türkiye’de Üretim

Türkiye’de şekerli ve çikolatalı mamuller sektörünün başlangıcı, bölgeden sağlanan hammaddelerle küçük imalathanelerde üretilen lokum ve helva gibi geleneksel Türk şekerlemelerinin üretimine dayanmaktaydı. Günümüzde, geleneksel üretim yöntemleriyle birlikte modern üretim teknolojisinin de kullanıldığı sektör, gıda sanayi içinde yer alan, üretiminde kullanılan hammaddeler, yardımcı maddeler ve ambalaj malzemeleri ile yan sanayisini de geliştiren önemli sektörlerden bir tanesi durumuna gelmiştir.

Şekerli ve çikolatalı mamuller Türkiye’nin hemen hemen her ilinde ve ilçesinde üretilmekte, sektörde büyük, orta ve küçük işletmeler birlikte yer almaktadır.

Sektöre ait ürün yelpazesinin çok geniş olması, firmaların ekipmanlarında değişiklikler yaparak çeşitli ürünleri değişik zamanlarda üretebilmeleri ve fabrikalarda üretimin genelde 3 vardiya, küçük üreticilerde tek vardiya hatta mevsimlik üretim olması söz konusu olduğundan, ürün bazında üretici firma sayısını ve üretim kapasitesiyle ilgili rakamları kesin olarak tespit etmek oldukça güçtür.

Yabancı sermayeli yatırım teşvik belgesi almış firmaların da faaliyette bulunduğu sektörde, lokum, helva ve şekerleme üretiminin büyük bir bölümü küçük ölçekli işletmelerce, ciklet, çikolata ve çikolata mamullerinin tamamına yakını ise 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerce gerçekleştirilmektedir.

Şekerlemeler genellikle eritme, pişirme, şekillendirme, soğutma ve ambalajlama işlemlerinden geçirilerek üretilmektedir. Modern üretim teknolojisi kullanan işletmelerde her ürün çeşidi için ayrı üretim hattı kullanılmakta, bu durum sabit yatırımların yüksek olmasını gerektirmektedir. Şekerli ve çikolatalı mamul satışlarının mevsimsel özellikler göstermesi, özellikle kış aylarında ve dini bayramlarda talebin en yüksek seviyeye ulaşması nedeniyle, üretici firmalar stoklar için de önemli harcamalarda bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, şekerli ve çikolatalı mamuller sermaye yoğun bir işkolu olarak göze çarpmaktadır. Ancak, sektörün özelliği ve geleneksel üretimin emek gücüne dayanıyor olması nedeniyle, sektör sermaye ve emek yoğun bir sektör olarak ele alınabilmektedir.

Gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye’de kişi başına şekerli ve çikolatalı mamuller tüketiminin oldukça düşük olduğu bilinmekle birlikte, son yıllarda tüketimin artmakta olduğu görülmektedir. Türkiye’nin genç bir nüfusa sahip olması ve mevcut tüketimin oldukça düşük bulunması nedeniyle, sektör ürünlerine olan talepte gelecek yıllarda düzenli artışlar olması beklenmektedir.

Özellikle, 1993 yılından itibaren başta Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri olmak üzere eski Sovyet Cumhuriyetlerine bu ürün grubunda meydana gelen ihracat artışı paralelinde, üretimde de ani yükselişler oluşmuş ve sektörde pek çok yeni yatırımların gerçekleştirildiği görülmüştür.

2.2.3.2. TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARETİ

İhracat

Sektörün 2000’li yıllardaki en ciddi ihracat artışı % 40,7 ile 2003 yılı ihracatında gerçekleşmiştir. 2006 yılında gerçekleşen ihracat artış oranı % 15,5, 2007 yılında ise % 30 olmuştur. 2008 yılı ihracat artışı önceki altı yılın en düşük oranı olan % 13,7 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında ise küresel krizin etkisiyle ihracatta % 9’luk bir azalma meydana gelmesine rağmen 2010 yılı ihracatı % 10, 2011 yılı ihracatı ise % 18,5 artış göstermiştir.

Ülkemiz şekerli mamuller ihracatında cikletin önemli bir yeri bulunmaktadır. 1990’lı yıllarda başlayan ciklet ihracatı yıllara göre artış ve azalışlar göstermiştir. 2006-2009 yıllarında azalma gösteren ihracat, 2010 yılında % 33 oranında artarak 50 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Artış eğilimi % 15,5 ile 2011 yılında da devam etmiş ve toplam ciklet ihracatı 57,8 milyon dolara yükselmiştir. Türkiye’nin ciklet ihracatının yöneldiği en önemli ülke Irak’tır. Bu ülkeye 2010 yılında gerçekleşen 5,3 milyon dolarlık ihracat 2011 yılında 8,4 milyon dolara yükselmiştir. 2,7 milyon dolarla İran, 2,4 milyon dolarla Fransa ve Çek Cumhuriyeti, 2,3 milyon dolarla Tacikistan ve 2,2 milyon dolarla Romanya diğer önemli ülkelerdir.

2013 yılına gelindiğinde 151 milyar dolar olan toplam ihracatın %0,82’sini 151 milyar dolar ile dolarla şekerli ve çikolatalı mamuller ihracatı oluşturmuştur. Bu rakam 2014 yılında 157 milyar dolara yükselmiştir. Fakat 2015 yılına gelindiğinde ise bu artış ortadan kalkarak yerini azalmaya bırakmıştır.

2015 yılında 143 milyar dolar olarak gerçekleşen Türkiye’nin toplam ihracatının yaklaşık %0,69’unu 1.112.740 dolarla şekerli ve çikolatalı mamuller ihracatı oluşturmuştur. Bunun nedeni olarak ülke ve ülke dışında yaşanan askeri ve siyasi olaylar gösterilmektedir.

Şekerli Mamuller İhracatı (1000 \$)

ÜLKELER	2013	2014	2015
Irak	80,693	89,126	64,309
USA	55,706	58,465	51,648
Almanya	29,049	29,903	26,665
İngiltere	24,576	26,762	25,238
Mısır	11,710	27,223	21,915
Hollanda	25,312	34,360	21,386
İsrail	16,975	18,359	17,529
Suudi Arabistan	13,998	19,633	17,022
Rusya	23,473	23,794	15,658
TOPLAM (Diğerleri dahil)	633,330	669,765	556,988

Kaynak: Trade Map

Çikolatalı Mamuller İhracatı (1000 \$)

ÜLKELER	2013	2014	2015
Irak	113,835	107,199	96,180
İran	36,790	45,906	44,842
Suudi Arabistan	24,819	34,149	37,298
Libya	35,916	27,113	28,245
Birleşik Arap Emirlikleri	21,042	25,032	23,795
İsrail	31,040	24,301	21,400
Cezayir	32,984	32,003	19,081
Mısır	13,635	20,541	18,078
Suriye	15,812	25,055	16,093
TOPLAM (Diğerleri dahil)	612,414	638,559	555,752

İthalat

Türkiye şekerli ve çikolatalı mamuller sektörü ana hammaddelerinden birisi olan kakao açısından ithalata bağımlı bir sektördür.

Kakao ve kakao ürünleri (tatlandırıcı madde katılmış kakao tozu hariç) 2009 yılı toplam ithalatı 229 milyon dolar, 2010 yılı toplam ithalatı 318 milyon dolar ve 2011 yılı toplam ithalatı ise 398 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Kakao ve kakao ürünleri ithalatı içinde en büyük payı kakao taneleri oluşturmaktadır. 2011 yılında 275 milyon dolarlık kakao tanesi ithal edilmiş, bu ürünü 72 milyon dolarlık ithalatla tatlandırıcı madde içermeyen kakao tozu ve yaklaşık 26 milyon dolarlık ithalatla kakao yağı izlemiştir.

Şekerli ve çikolatalı mamullerde, değer olarak ihracatın ithalata oranı 1994 ve 1995 yıllarında ortalama 22 kat olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu oran yıllar içinde azalış göstermiş ve 2011 yılında ihracatın ithalata oranı değer olarak yaklaşık 7,2 kat olmuştur. Aynı yıl miktar olarak ihracat ise ithalatın 12 katı gerçekleşmiştir. Bu durum, ihraç edilen ürünlere göre ithalatın daha yüksek fiyatlı ürünlerden oluştuğunu göstermektedir.

Şekerli Mamuller İthalatı (1000 \$)

ÜLKELER	2013	2014	2015
Rusya	31,906	59,837	25,371
Mısır	16,837	4,995	8,802
Hollanda	6,545	7,041	7,953
Çin	7,451	8,797	7,657
Hindistan	2,157	9,349	7,011
Fransa	7,105	7,113	6,499
Bulgaristan	2,141	1,573	5,018
Almanya	6,892	5,784	4,851
Ukrayna	3,620	0	4,782
İngiltere	6,461	4,005	4,709
Toplam (Diğerleri dahil)	106,919	127,465	165,716

Çikolatalı Mamüller İthalatı (1000 \$)

ÜLKELER	2013	2014	2015
Fildişi Sahili	120,880	229,050	244,872
Gana	158,195	144,315	150,135
Hollanda	65,016	66,811	46,809
Almanya	33,782	43,242	42,389
İtalya	21,913	12,135	13,829
Belçika	14,155	9,533	8,944
Polonya	13,492	5,327	7,205
USA	6,057	7,122	6,710
Malezya	14,006	5,821	6,260
İsviçre	8,006	7,350	5,062
Toplam (Diğerleri dahil)	512,092	560,284	556,488

Kaynak: Trade Map

2013 yılında 251 milyar dolar olan toplam ithalat değerinin yaklaşık 619 milyon dolarla şekerli ve çikolatalı mamuller oluşturmuştur. 2014 yılında artmaya devam eden bu rakam yaklaşık olarak 688 milyon dolara çıkmıştır. 2015 yılına gelindiğinde ise 207 milyar dolar olan toplam ithalatın %0,34'ünü 722 milyar dolar ile şekerli ve çikolatalı mamuller oluşturmuştur.

2.2.3.3. Dünya Ticareti

Dünya şekerli ve çikolatalı mamuller sektöründe çokuluslu firmaların büyük hakimiyeti bulunmaktadır. Dünya üretiminin yaklaşık % 45'inin ilk altı firma tarafından gerçekleştirildiği tahmin edilmektedir. Dünyadaki önemli pazarların neredeyse tamamında çokuluslu firmaların birlikte yer aldıkları görülmektedir. Son yıllarda dünya şekerli ve çikolatalı mamuller sektöründe çokuluslu şirketlerin ürün ambalajlarını küçülterek fiyatları koruma çabaları içinde oldukları göze çarpmaktadır.

ŞEKERLİ MAMULLER	2013	2014	2015
İhracat	51.738.700	46.712.799	39.693.789

İthalat	52.310.757	49.077.560	41.787.986
ÇİKOLATALI MAMULLER			
İhracat	43.818.218	49.741.115	47.506.782
İthalat	43.493.991	49.176.795	46.016.086

Kaynak: Trade Map (1000 \$)

Şekerli ve çikolatalı mamullerin perakende satışları ülkelere göre büyük farklılıklar göstermektedir. Örneğin: Batı Avrupa ülkelerinde şekerli mamul satışları toplam satışların % 26'sını oluştururken, Çin'de bu oran % 63 olarak gerçekleşmektedir.

Şekerli ve çikolatalı mamuller dünya ticaretinin büyük bir kısmını gelişmiş ülkelerin kendi aralarında yaptığı ticaret oluşturmaktadır. Gelir seviyesinin yüksek olduğu ülkelerde, kişi başına tüketilen şekerli ve çikolatalı mamuller de yüksek miktarlarda bulunmaktadır. Dünya tüketiminde sürekli artışlar görülmekte ve bu artışların gelecek yıllarda da devam edeceği tahmin edilmektedir.

İhracat

2013 yılında 95,5 milyar dolarlık toplam dünya şekerli ve çikolatalı mamuller ihracatının %54'ünü şekerli mamuller, % 46'sını ise çikolatalı mamuller oluşturmuştur. Toplam ihracat 2014 yılında, bir önceki yıla göre %0,9 artış göstermiştir. 2015 yılına gelindiğinde toplam ihracat %9,6 azalarak 87 milyar dolara düşmüştür.

Çikolatalı Mamuller (1000 \$)

ÜLKELER	2013	2014	2015
Almanya	5,317,467	6,095,639	5,575,565
Fildişi Sahili	3,121,252	4,627,479	5,129,729
Hollanda	4,718,465	5,570,520	5,052,165
Belçika	3,332,056	3,466,369	3,346,566
Gana	1,457,581	3,090,637	2,871,640
Fransa	2,297,553	2,404,016	2,233,335
USA	1,870,355	2,117,070	1,942,857
İtalya	1,674,297	1,791,561	1,640,932
Polonya	1,498,167	1,494,751	1,554,760

Kanada	1,122,203	1,238,590	1,401,312
DÜNYA	43,818,218	49,741,115	47,506,782

Kaynak: Trade Map

Şekerli Mamuller (Dolar)

ÜLKELER	2013	2014	2015
Brezilya	12,013,920	9,616,253	7,781,310
Tayland	3,151,792	2,971,493	2,874,539
Fransa	2,836,930	2,565,779	2,120,904
Almanya	2,504,936	2,563,668	2,018,927
USA	2,476,821	2,267,758	1,963,188
Çin	1,451,715	1,540,351	1,562,549
Meksika	2,053,071	1,721,427	1,560,117
Hollanda	1,724,641	1,818,248	1,510,779
Hindistan	1,179,991	1,306,198	1,405,187
Belçika	1,433,466	1,364,298	1,137,609
DÜNYA	51,738,700	46,712,799	39,693,789

Kaynak: Trade Map

Dünya çikolatalı mamuller ihracatında önemli ülkeler arasında % 11,7'lik pay ve 5,58 milyar dolar ihracat ile Almanya, % 10,8'lik pay ve 5,12 milyar dolar ihracat ile Fildişi Sahili, %10,6,'lık pay ve 5,05 milyar dolar ihracat ile Hollanda yer almaktadır.

Dünya şekerli mamuller ihracatında en önemli ülkeler arasında yaklaşık % 19,6'lık pay ve toplam 7,8 milyar dolarlık ihracat ile Brezilya, % 7'lik pay ve 2,9 milyar dolar ihracat ile Tayland ve % 5,3'lük pay ve 2,12 milyar dolarlık ihracat ile Fransa ön sıralarda yer almaktadır.

İthalat

Dünya ithalatı incelendiğinde 52 milyar dolar olan 2013 yılı toplam dünya şekerli mamuller ithalatının % 8'ini gerçekleştiren ABD en büyük ithalatçı ülkedir. Türkiye'den ABD'ye 2013 yılında 55 milyon dolarlık şekerli mamul ihraç edilmiştir. Dünya ithalatında ABD'den sonra diğer önemli ülkeler % 7,1 ile Çin ve % 5,9 ile Almanya olmuştur.

Şekerli Mamuller (\$)

ÜLKELER	2013	2014	2015
USA	3,988,816	4,148,550	4,215,543
Çin	2,363,617	1,782,652	2,080,132
Almanya	2,191,101	2,126,257	1,817,849
Birleşik Krallık	2,053,970	2,006,857	1,606,859
Endonezya	1,983,160	1,567,539	1,498,586
Kore Cumhuriyeti	1,295,848	1,246,562	1,088,240
Kanada	1,133,250	1,149,444	981,823
İtalya	1,695,042	1,410,909	979,483
Hollanda	1,215,512	1,226,378	972,764
Fransa	1,198,533	1,160,185	941,530
DÜNYA	52,310,757	49,077,560	41,787,986

Kaynak: Trade Map

Çikolatalı Mamuller(\$)

ÜLKELER	2013	2014	2015
USA	4,279,325	4,851,677	4,985,134
Almanya	4,253,322	5,050,999	4,666,392
Hollanda	3,545,010	4,195,246	4,063,876
Fransa	3,070,164	3,447,681	3,339,394
Birleşik Krallık	2,416,166	2,776,395	2,625,074
Belçika	2,081,531	2,521,978	2,363,672
Kanada	1,339,421	1,479,858	1,503,575
İtalya	1,144,622	1,288,752	1,228,402
Malezya	1,087,016	1,312,338	1,088,069

İspanya	1,011,511	1,177,135	1,084,308
DÜNYA	43,493,991	49,176,795	46,016,086

Kaynak: Trade Map

2.2.4.Zeytinyağı

Türkiye bulunduğu coğrafi konum ve sahip olduğu Akdeniz iklimi özellikleriyle, İtalya, İspanya, Yunanistan ve Tunus gibi diğer Akdeniz ülkeleriyle birlikte dünyanın önde gelen zeytin ve zeytinyağı üreticilerindendir. Zeytin ve zeytinyağı üretimi daha çok Ege ve Marmara bölgesinde yapılmaktadır. Aydın, İzmir, Muğla, Balıkesir, Manisa ve Çanakkale üretimin gerçekleştiği başlıca illerimizdir.

2.2.4.1.Türkiye Üretimi ve İhracatı

Zeytin ağacında periyodisiteden dolayı zeytin üretimi yıllara göre inişli çıkışlı bir grafik izlemekte ve üretime bağlı olarak bir yıl düşük (yok yılı) bir yıl yüksek (var yılı) ürün alınmaktadır. 1994/95 sezonuna kadar kuraklık ve don zararı gibi iklim etkilerinin yanı sıra ekonomik sebepler nedeniyle üretim düşük seyretmiştir. Ancak son yıllarda iklim koşullarının düzelmesi, yeni zeytin fidanlarının dikimi ve zeytin üretiminin özendirilmesi konusundaki çalışmaların da etkisiyle zeytin üretimi artış göstermiştir.

Yine de uygun bakım, hasat ve sulama tekniklerinin tam olarak uygulanamaması gibi sebeplerle var ve yok yılları arasındaki üretim farkı büyük olmaktadır. Zeytin üretimindeki olumlu gelişmelere paralel olarak son yıllarda zeytin sıkma tesislerinin modernleşmesi, kapasitelerinin artması ve modern rafine zeytinyağı işleme tesislerinin devreye girmesiyle birlikte zeytinyağı üretim miktarı ve kalitesinde de ilerleme kaydedilmiştir.

Toplam üretimdeki artış daha çok var yıllarındaki artışlardan kaynaklanmakta olup,

Üretimdeki bu eğilimin sürekli kılınması, var ve yok yıllarındaki makasın azaltılmasına bağlıdır.

Türkiye'nin İhracatı

Türkiye'nin zeytinyağı ihracatı, yıldan yıla zeytin ve buna bağlı olarak zeytinyağı üretiminde meydana gelen dalgalanmalar sebebiyle keskin artış ve düşüşler göstermektedir. İşleme teknolojisi, pazarlama politikaları ve rakiplerimizin zeytinyağı üretimindeki yükseliş ve düşüşler de ihracatımızı etkileyen diğer önemli unsurlardır.

Türkiye'nin ülkelere Göre İhracatı (1000 \$)

ÜLKELER	2011	2012	2013	2014	2015
Irak	660,018	832,618	661,022	605,895	503,232
Suriye	60,950	39,610	160,459	213,473	183,151
Lübnan	16,011	23,792	34,114	33,652	25,531
Iran	15,288	19,971	36,357	21,052	25,092
Libya	28,878	12,916	14,748	1,406	18,068
İsrail	27,591	29,369	28,367	15,663	15,532
Suudi Arabistan	18,399	21,684	23,492	20,280	15,388
Çin	6,773	6,040	7,112	15,309	12,907
USA	5,722	18,041	94,012	16,370	11,859
DÜNYA	1,026,173	1,201,278	1,402,820	1,176,513	994,364

Kaynak: Trade Map

2011 yılından bu yana zeytinyağı ihracında Irak en fazla ihracat yaptığımız ülke konumunda ve 2015 yılında da 503 milyon dolarlık ihracat yapılmıştır. Irak'ın ardından 183 milyon dolar ile Suriye ve 25 milyon dolarlık ihracat değeri ile Lübnan sıralanmaktadır.

2.2.4.2.DÜNYA TİCARETİ

Zeytin retiminin Akdeniz ve benzeri iklime sahip olan ülkelerde gerçekleşmesi, zeytinyağı ihracatında sınırlı sayıda ülkenin söz sahibi olmasına neden olmaktadır.

İhracat

Dünya zeytinyağı ihracatının yaklaşık %93' toplam sekiz ülke tarafından gerçekleştirilmektedir. Dünyada zeytinyağı talebinin yıldan yıla yükselmesi bu ülkelerin zeytinyağı ticaretindeki önemini daha da artırmaktadır. Avrupa Birliği zeytinyağı üretiminde

kendi kendine yeter durumda olduğu kadar zeytinyağı ticaretinde de söz sahibidir. Etkili promosyon kampanyaları ile birlikte, AB'nin Ortak Tarım Politikası çerçevesinde sağladığı destekler üretici ülkelerin bu konuma gelmelerinde önemli katkıda bulunmuştur. AB ülkeleri, topluluk içi ticaret hariç olmak üzere, dünya zeytinyağı ihracatının %63'ünü gerçekleştirmektedir.

Ülkelere Göre Zeytinyağı İhracatı (1000\$)

ÜLKELER	2011	2012	2013	2014	2015
İspanya	2,556,672	2,376,811	2,590,136	3,621,119	2,922,101
İtalya	1,634,094	1,547,095	1,721,128	1,727,854	1,600,797
Tunus	286,069	375,219	504,593	285,697	948,587
Yunanistan	382,994	417,735	656,528	345,916	702,467
Portekiz	299,832	338,262	452,730	496,626	484,753
Arjantin	71,239	50,698	78,040	43,770	112,441
Fas	79,977	30,684	21,956	39,847	75,667
Şili	24,295	36,187	46,928	41,693	60,282
Türkiye	49,409	76,773	294,526	87,850	60,030
Fransa	40,373	39,044	44,175	51,157	56,399
DÜNYA	5,694,031	5,545,244	6,692,286	7,026,451	7,298,433

Kaynak: Trade Map

İthalat

Zeytinyağı üreticisi AB ülkeleri, dünya zeytinyağı üretim ve ihracatından aldığı pay kadar zeytinyağı ithalatından da önemli oranda pay almaktadır. Bu durum özellikle İtalya'nın işleyip paketleyerek ihraç etmek üzere AB dışı üretici ülkelere de dökme zeytinyağı ithal etmesinden kaynaklanmaktadır.

Ülkelere Göre Zeytinyağı İhracatı (1000 \$)

ÜLKELER	2011	2012	2013	2014	2015
USA	959,996	975,754	1,125,710	1,134,086	1,228,065
İspanya	116,012	135,637	362,740	167,968	620,338

Fransa	420,531	376,776	471,952	431,063	486,299
Portekiz	228,971	254,873	377,301	306,405	342,097
Almanya	273,711	254,906	317,610	318,631	312,296
Japonya	185,694	210,190	274,499	275,657	297,130
Brezilya	286,323	311,717	377,230	353,494	274,642
Birleşik Krallık	254,893	197,677	240,396	235,510	269,750
Kanada	156,350	148,028	163,855	174,689	163,872
DÜNYA	5,964,071	5,736,853	7,017,533	7,149,671	7,604,948

Kaynak: Trade Map

Son yıllarda dünyada zeytinyağı tüketiminin artmasıyla birlikte başta ABD, İspanya, Fransa ve Portekiz olmak üzere birçok ülkenin ithalatının da yükseldiği görülmektedir. Özellikle ABD son yıllarda gerçekleştirdiği 275 bin tona yaklaşan ithalatı ile dünyada önemli bir yere sahip olmuştur. Tüketiciler arasında giderek artan sağlık bilinci ve doğal yollarla üretilmiş olan gıdalara talep nedeniyle, dünya ticaretinde zeytinyağının öneminin daha da artması beklenmektedir. Artan gelir düzeyi ve yükselen hayat standartları zeytinyağı için yeni pazarların oluşmasına yol açacaktır.

2.2.5 Bisküvi

2.2.5.1. Türkiye Üretimi

Türkiye’de ilk bisküvi üretimi 1924 yılında başlamıştır. Üretim, 1956 yılında Avrupa’dan küçük otomatik şekil vericiler ve tavaya dizici makineler getirilene kadar küçük imalathanelerde ve ilkel metotlarla yapılmıştır. 1932 yılında İstanbul’daki üretici sayısı 4’e yükselmiştir. Bugün, sektörde, çoğunluğu modern teknolojiye sahip 40’ı aşkın fabrika yıllık toplam 850 bin ton düzeyindeki üretim kapasitesi ile faaliyet göstermektedir. Sektörde kapasite kullanım oranı % 70’in üzerine çıkmamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2011 yılı itibarıyla, Türkiye’deki toplam yaklaşık 605 bin ton civarındaki bisküvi üretimi, özellikle Orta Anadolu, Marmara, ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde yoğunlaşmıştır.

Türkiye'nin Bisküvi Üretimi (Ton)

Yıl	Üretim	Yıl	Üretim
1996	473.000	2004	550.000
1997	505.000	2005*	439.985
1998	463.000	2006*	438.507
1999	425.000	2007*	485.511
2000	420.000	2008*	620.849
2001	456.000	2009*	575.755
2002	475.000	2010*	570.274
2003	530.000	2011*	605.028

Kaynak : Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler

2.2.5.2. Türkiye'nin Dış Ticareti

İhracat

Bisküvi, 2012 yılı itibariyle un ve unlu mamuller sektörü içinde buğday unundan sonra en çok ihracat yapılan ikinci alt sektör durumundadır.

Ülkelere Göre Bisküvi İhracatı (1000\$)

ÜLKELER	2011	2012	2013	2014	2015
Irak	179,945	248,958	291,563	282,787	263,261
Suudi Arabistan	37,634	42,313	40,641	51,168	66,919
Suriye	3,376	5,722	41,174	67,739	53,357
Yemen	38,154	33,425	43,362	55,497	52,063
Libya	22,453	41,280	47,166	37,672	47,077
Lübnan	18,222	20,893	24,322	27,953	34,120
Azerbaycan	17,673	21,554	29,147	33,090	32,285
Filistin	13,938	13,426	19,292	26,529	31,120
Almanya	24,302	23,344	26,666	29,597	29,367
Cezayir	15,201	27,554	27,158	28,929	22,948
Romanya	12,793	13,013	18,693	23,085	20,699
İsrail	19,095	23,532	26,794	18,814	17,257
Çin	4,573	6,452	7,850	12,377	15,292
Mısır	2,858	8,802	8,354	12,474	12,606
DÜNYA (Diğerleri dahil)	621,526	739,355	877,556	938,933	915,051

Kaynak: Trade Map

1905.31 gtip kodu altında incelenen tatlı bisküviler ihracatımızda 2012 yılı itibariyle, Irak % 25'lük pay ile tatlı bisküviler ihracatımızdaki en önemli pazarımız durumundadır. Bu ülkeyi sırasıyla takip eden Yemen, Suudi Arabistan, Suriye Yemen ve Libya önemli pazarlarımızdır.

2.2.5.3.Dünya Ticareti

Dünya bisküvi üretiminde önde gelen Avrupa Birliği ülkeleri aynı zamanda dünya bisküvi ihracatında da en önemli ihracatçı ülkeler konumundadır. Bu çalışmada dünya bisküvi ihracatı 1905.31 gtip kodu altında tatlı bisküviler ürün grubu açısından incelenmiştir.

Dünya tatlı bisküvi ihracatı, 2015 yılında, bir önceki yıla göre %8 oranında azalarak yaklaşık 3,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Almanya, Kanada, USA, Belçika, ve İtalya dünyanın en önemli ihracatçı ülkeleridir. Değer bazında, 2015 yılı dünya toplam bisküvi ihracatının yaklaşık olarak % 40'ı bu ülkeler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Ülkeler İtibariyle Bisküvi İhracatı (1000\$)

ÜLKELER	2011	2012	2013	2014	2015
Almanya	3,787,480	3,697,010	4,005,908	4,025,084	3,456,638
Kanada	1,569,623	1,629,305	1,702,522	1,835,087	2,038,333
USA	1,560,886	1,820,213	1,982,126	2,058,819	1,984,227
Belçika	1,984,574	2,001,501	2,450,599	2,326,695	1,966,882
İtalya	1,844,495	1,855,313	2,010,381	2,087,701	1,910,263
Fransa	1,796,414	1,839,037	2,035,838	2,033,690	1,786,923
Hollanda	1,564,508	1,579,882	1,702,748	1,815,918	1,610,252
Birleşik Krallık	1,144,997	1,211,920	1,254,613	1,312,430	1,261,534
Polonya	800,288	798,203	1,002,648	1,152,630	1,205,051
Türkiye	621,526	739,355	877,556	938,933	915,051
DÜNYA (Diğerleri dahil)	26,603,039	27,611,605	30,462,288	31,661,011	29,624,237

Kaynak: Trade Map

İthalat

Dünya bisküvi ihracatında olduğu gibi, dünya bisküvi ithalatı da 1905.31 gtip kodu altında incelenmiştir. 2015 yılında, bir önceki yıla göre % 8 oranında artarak 4 milyar dolar olarak gerçekleşen dünya bisküvi ithalatında en önemli pazarlar sırasıyla ABD, Birleşik Krallık,Fransa, Almanya, Kanada ve Hollanda'dır. Bu altı ülkenin dünya ithalatındaki toplam payları %38'dir.

Ülkeler İtibariyle Bisküvi İthalatı(1000\$)

ÜLKELER	2011	2012	2013	2014	2015
USA	3,156,220	3,352,124	3,519,240	3,687,656	4,041,292
Birleşik Krallık	1,980,840	2,203,982	2,404,056	2,582,769	2,418,685
Fransa	2,095,108	2,073,304	2,253,887	2,270,209	2,152,715
Almanya	1,949,368	1,901,274	2,103,509	2,170,262	1,986,541
Kanada	1,166,297	1,285,299	1,397,309	1,493,444	1,459,278

Hollanda	1,073,634	1,084,747	1,112,569	1,129,185	1,014,647
Belçika	1,094,711	1,115,512	1,235,077	1,170,174	976,600
İtalya	805,947	793,775	911,162	938,329	828,550
Çin	256,849	322,776	429,014	495,904	679,467
İspanya	667,022	661,034	684,576	740,727	669,431
DÜNYA (Diğerleri dahil)	26,583,058	27,909,339	30,566,431	31,636,204	29,973,646

Kaynak: Trade Map

2.2.6.Fındık ve Fındık Mamulleri

2.2.6.1.Dünya Fındık Üretimi

Dünya kabuklu fındık üretimine ilişkin veriler incelendiğinde, son 10 yıllık süreçte dünya üretiminin ortalama 875 bin ton civarında gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca, 2012 yılında dünya kabuklu fındık üretimi 2011 yılına göre yaklaşık %21 oranında bir artışla 965 bin ton olarak kaydedilmiş olup, 2013 yılında ise yaklaşık %10'luk bir düşüş ile 865 bin ton seviyesinde bir rekolte elde edilmiştir. Ülkemiz, dünya fındık üretiminde lider konumda bulunmakta olup, dünya üretiminden aldığımız pay, son 10 yıllık dönemde %61-%78 (400-925 bin ton) aralığında seyretmiştir. İtalya, Azerbaycan, ABD, Gürcistan ve İspanya diğer önemli fındık üreticisi ülkeler arasında addedilmektedir.

Dünya Fındık Üretimi (Ton)

Ülkeler	2012	2013	Değişim	Pay (2013)
Türkiye	740.000	600.000	%-18,9	%69,4
İtalya	84.000	120.000	%42,9	%13,9
Azerbaycan	40.000	35.000	%-12,5	%4,05
ABD	32.000	35.000	%9,38	%4,05
Gürcistan	28.000	30.000	%7,14	%3,47
İspanya	16.000	19.500	%21,9	%2,26
Diğerleri	25.000	25.000	%0	%2,89
Toplam	965.000	864.500	%-10,41	%100

Kaynak: INC

İtalya: Yaklaşık 64 bin hektar alanda 100 bin tonu aşan ortalama yıllık üretimi ile Türkiye’den sonra ikinci büyük fındık üreticisidir. Dünya üretiminden aldığı pay yaklaşık %10-15 civarındadır. Üretimi yıllara göre değişmekle birlikte kendi iç tüketimini karşılamaktadır. Söz konusu ülkede fındık üretiminin tamamına yakını dört bölgede yapılmaktadır. Bu bölgeler; Piedmont (%11,6), Lazio (%26,8), Campania (%33,9) ve Sicilya (%23,6)’dır. İtalya gösterişli, iri çeşitte çerezlik fındık üretimi yapmakta; fındık hasadı Ağustos ayının ikinci yarısında başlamakta ve yeni mahsul ürünler 15 gün içinde piyasaya sunulmaktadır.

ABD: Yaklaşık 12 bin hektar alanda 35 bin tona yaklaşan ortalama yıllık üretimi ile başlıca fındık üreticisi ülkeler arasında yer almaktadır. Dünya üretiminden aldığı pay %4’e yaklaşmaktadır. Kabuklu fındık ihracatıyla ön plana çıkan ABD’de fındık üretim bölgeleri Oregon ve Washington olup, üretimin tamamına yakını Oregon’da yapılmaktadır.

İspanya: Dünya üretimindeki yerini son yıllarda Gürcistan ve Azerbaycan’a kaptırmıştır. Üretim alanlarında son 20 yıllık bir dönemde artış olmamış, 20 bin tonu aşan ortalama yıllık üretimi, 25 bin hektarlık alanda gerçekleştirilmektedir. Üretim alanlarının %85’i Tarragna Bölgesinde olup, plantasyonların %80’i Negret çeşidinden oluşmaktadır. Fındık ihtiyacının önemli bir bölümünü Türkiye’den ithalat yoluyla karşılamaktadır. Tarragona Bölgesi dışında Reus yakınlarında da fındık yetiştirilmektedir. İtalya gibi İspanya da iri ve albenili fındık üretimiyle ön plana çıkmaktadır.

Gürcistan ve Azerbaycan: Gürcistan’da ortalama yıllık üretim 25 bin ton civarındadır. 2004 yılında 15 bin hektar olan fındık üretim alanlarının 2006 yılında 23,8 bin hektara yükseldiği Gürcistan’da üretim potansiyeline sahip arazilerin yaklaşık 100 bin hektara ulaştığı öngörülmektedir. Söz konusu alan büyüklüğü, ortalama yıllık üretimi 30 bin tonu aşan Azerbaycan için 25 bin hektar olarak tahmin edilmektedir. İki ülkenin dünya üretimindeki payı toplam %10’a dayanmış bulunmaktadır.

2.2.6.2.TÜRKİYE ÜRETİMİ

Türkiye'nin Karadeniz sahillerinde yoğun bir şekilde yer alan fındık bahçeleri, sahilten içeriye doğru en fazla 30 km'yi geçmeyen alanda bulunmakta; Batı Karadeniz'de Zonguldak'tan başlayarak doğuya doğru tüm Karadeniz boyunca deniz ve dağlar arasında yeşil bir kuşak gibi

hemen hemen Gürcistan sınırına kadar uzanmaktadır. Türkiye’de fındık yetiştirilen bölgeler, 1. Standart Bölge (Karadeniz Bölgesi’nin doğu bölümü: Ordu, Giresun, Rize, Trabzon ve Artvin) ve 2. Standart Bölge (Karadeniz Bölgesi’nin orta ve batı bölümü: Samsun, Sinop, Kastamonu, Bolu, Düzce, Sakarya, Zonguldak ve Kocaeli) olarak iki alt bölgeye ayrılmaktadır (Kaynak: FTG).

1960’lı yıllarda 100 bin ton civarında bulunan Türkiye’nin kabuklu fındık üretimi, giderek artarak, 1980’li yıllarda 300-400 bin ton, 2000’li yıllarda ise 600 bin ton seviyelerine yükselmiştir. 2013 yılı rakamlarına göre yaklaşık 700 bin hektar alanda fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Türkiye’nin küresel fındık üretimi ve ihracatında lider ülke olması sebebiyle fındık ile ilgili olarak üretiminden, ticaretine ve fiyatlarına kadar yaşanan veya yaşanması muhtemel her türlü gelişme dünya piyasalarını da doğrudan etkilemektedir.

Türkiye’de fındık işleme sanayinde dış pazar taleplerini her yönüyle karşılayabilecek işletmeler bulunmaktadır. Bu işletmelerde ileri teknolojiler kullanılmakta, üretim her- aşamada fiziksel, kimyasal ve mikrobiyolojik testler ile kontrol edilmektedir. Ayrıca, bu ürünler el değmeden ambalajlanmaktadır. Özellikle son yıllarda daha da artan araştırma ve geliştirme çalışmalarıyla mevcut ürün çeşitleri gün geçtikçe çoğalmakta ve gelişen ambalaj sanayi ürünleri ile paketlenmek suretiyle de raf ömürleri uzatılmaktadır.

TÜRKİYE İHRACATI

Türkiye halihazırda dünyanın en büyük fındık ihracatçısı konumundadır. 1980’li yıllara kadar ihracatın %90’ını kabuklu ve iç fındık içerirken, günümüzde yaklaşık 28 çeşit işlenmiş fındık ürünü dünyanın çeşitli ülkelerine ihraç edilmektedir. Birkaç yıl öncesine kadar toplam fındık ihracatının %27’sini işlenmiş fındık ürünleri oluştururken, son yıllarda bu oran %40’a ulaşmıştır. Geri kalan fındığın büyük bir bölümü ise iç fındık olarak ihraç edilmektedir. İhraç edilen kabuklu fındık miktarı ise oldukça düşük bir seviyede tezahür etmektedir. Bu durum, Türkiye’nin son yıllarda gelişen sanayi ve teknolojinin de etkisi ile fındık sanayine daha fazla önem vermeye başladığının bir göstergesidir.

2013 yılında fındık ve fındık mamulleri ihracatı, miktar bazında %3,6 artış, değer bazında ise %1,18’lik düşüşle sırasıyla 276 bin ton (iç) ve 1 milyar 774 milyon ABD Doları seviyelerinde gerçekleşmiştir. 2012/2013 sezonunda ise ihracat, bir önceki sezona göre miktar bazında %31,2 oranında artışla 300 bin (iç) ton seviyesini aşarak, Cumhuriyet tarihinin en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Ancak, son 5 sezon içerisinde en yüksek seviyeye ulaşan dünya üretimi nedeniyle ortalama birim ihraç fiyatlarında %27’lere yaklaşan düşüş sonucu ihracat değer bazında %3,8 oranında azalarak, 1 milyar 750 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Fındık ve Fındık Mamulleri İhracatı

Madde Adı	2012		2013		Değişim (değer)	Pay (miktar)
	Miktar (Ton)	Değer (\$1000)	Miktar (Ton)	Değer (\$1000)		
Kabuklu Fındıklar	1.488	4.457	1.067	3.387	%-24,01	%0,19
İç Fındıklar	161.462	1.054.281	162.932	1.024.002	%-2,87	%57,7
İşlenmiş Fındıklar	103.697	736.442	112.248	746.547	%1,37	%42,1
Genel Toplam	266.646	1.795.180	276.248	1.773.936	%-1,18	%100

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin fındık ihracatında, başlıca çikolata imalatçısı firmaların mukim bulunduğu Avrupa Birliği ülkeleri (*Almanya, İtalya, Fransa vb.*) yaklaşık %75'lik bir payla en önemli ithalatçı konumundadır. Fındık ihracatı ülkeler itibarıyla incelendiğinde, 100'ün üzerinde ülkeye fındık ihracatı gerçekleştirildiği ve özellikle Uzakdoğu ülkeleri ile İskandinav ülkelerinin ülkemiz fındığı için potansiyel arz eden pazarlar olarak dikkat çektiği görülmektedir.

Türkiye'nin Başlıca Ülkeler İtibarıyla Fındık ve Fındık Mamulleri İhracatı (1000 \$)

Sıra	Ülke Adı	2012	2013	Değişim	Pay (2013)
1	Almanya	382.601	403.027	%5,34	%22,7
2	İtalya	325.453	338.528	%4,02	%19,1
3	Fransa	220.901	192.097	%-13	%10,8
4	Avusturya	68.108	70.890	%4,08	%4,00
5	Kanada	75.219	58.399	%-22,4	%3,29
6	Polonya	76.396	57.103	%-25,3	%3,22
7	İsviçre	62.416	56.117	%-10,1	%3,16
8	Hollanda	49.913	51.175	%2,53	%2,88
9	Ukrayna	47.251	51.039	%8,02	%2,88
10	Belçika	60.179	49.845	%-17,2	%2,81
	Diğer Ülkeler	385.303	397.875	%3,26	%22,4
	Genel Toplam	1.795.180	1.773.936	%-1,18	%100

Kaynak : TÜİK

3.SWOT ANALİZİ

Strengths (Güçlü Noktalar)

- Genç ve artan nüfusuyla, Türkiye'de hem üretim hem de tüketim artış göstermektedir.
- Türkiye gıda endüstrisi, ülkedeki mevcut tarımsal ürün çeşitliliği sebebiyle önemli ihracat fırsatlarına sahiptir.
- Gelişen bir ülke olarak, tüketici harcamalarını da pozitif yönde etkileyecek olan kişi başı GSYİH'da gelecek yıllarda artış beklenmektedir.

Weaknesses (Zayıf Noktalar)

- Küresel ekonomik krizden etkilenen değişken ekonomik ortam tüketici harcamalarını engelleyebilir
- Alkollü içeceklerde talebin İslami gelenekler ve yüksek Özel Tüketim Vergisi sebebiyle Avrupa ülkelerine kıyasla düşük düzeyde kalması.

Opportunities (Fırsatlar)

- İlgili düzeyi yüksek genç nüfusun yeni marka ve ürünlere açık olması
- Turizm sektöründeki büyümenin yiyecek ve içecek sektöründeki tüketimi de artırması.
- Henüz pazarın olgunluğa ulaşmaması sebebiyle yeni ürünlerin Türkiye'ye girebilme fırsatlarının olması.

Threats (Tehditler)

- Tarımda istikrarsız mevzuat ortamının gıda sektörünü de etkilemesi.
- Yüksek enerji ve ham madde maliyetlerinin yiyecek ve içecek üreticilerinin performanslarını olumsuz etkilemesi.
- Dünyadaki yüksek kalite ve düşük fiyatta şarap üreten yeni şarap üreticileri sebebiyle şarap endüstrisinde yaşanan rekabet.